

Andreas Daniel Habichhorst Alexander Joachim Scherping

Partis II. Illustriorum Isaiae Locorum Dissertatio Undecima De Aroer In Massa Mamasci, Et Gente Distracta, Expilata Acterribili, Eaque Deo Ex Parte In Munus Ad Locum Nominis Eius Adducenda : Ex Isai. XVII. v. 2. & c. XVIII. v. 2. & 7.

Rostochi[i]: Weplingius, 1698

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn881381497>

Druck Freier Zugang

RU theol. 1698

Habichhorst, Andr. Dan.

/h

X. 711-

PARTIS II.
ILLUSTRIORUM JSALÆ LOCORUM
DISSERTATIO UNDECIMA
DE

223

A R O E R

IN MASSA DAMASCI
ET
GENTE DISTRACTA,
EXPILATA ACTERRIBILI,

EAQVE DEO EX PARTE
IN MUNUS

AD LOCUM NOMINIS EJUS ADDUCENDA;
Ex JSAL. XVII. v. 2. & c. XVIII. v. 2. & 7.

Qvam.

Auxiliante DEO. Homine & R. ECclie Theol. consentiente;
PRÆSIDE

ANDREA DANIELE
HABICHHORSTIO,

S.Th.D. ejusdemq; P.P. & Seren. Duc. Mekelb.
Consiliario Consistoriali, Collegiiq; Proff. Ducalium
nec non ECclie Theol. Seniore,

add. Junii Anno. 1698. publica collationi Academica in Aud.o Majori sistit

ALEXAND. JOACH. Scherping/Rost.

Rostochl, Typis JOH. WERPLINGII, Univ. Typogr.

Universitäts-
Bibliothek
Rostock

De

*Aroer cum civitatibus derelictis, in**Massa Damasci.*

Ost Massa Moab, hætenus qvoad
controversa qvædam loca illustra-
tum, Massa jam novum, nempe
Massa Damasci vel regni Aramæi
vel *Syria Damascene*, sub nomine
Damasci tanquam metropoleos
ejushic intellectæ Cap. xvii. occur-
rit. Aliàs enim plures dantur *Syriæ*,
nomine ארם apud Ebræos expres-
sæ & ab *Aram*, filio Semisic dictæ.
Nimirum *Cale Syria*: *Syria Zoba* &

DISP.
XL

Rechob 2. Sam. io. 6. 8. Psal. 60. 2. item ארם נהרים i. e. *Sy-
ria* duorum fluviorum s. interamnīs, Græcè *Melopotamia*,
inter duos nempe fluvios *Tygrim* & *Euphratem* Gen. 24. 10.
Jud. 3. 8. aliàs qvoqve dicta ארם נהר h. e. duæ *Syriæ*, sedes
qvondam *Bethuelis* & *Labanis*, ac perfugium *Jacobi* Gen. 25.
20. c. 28 2. s. 6. 7. c. 31. 18. & c. item *SyroPhænicia* Marc. 7. 16. & c.
Apud Prophetas potissimum respicitur ad ארם רמשת, qvæ &
רמשת dicitur, 1. Chron. 18. 5. 6. i. e. ad *Syriam Damascenam*,
à principali urbe *Damasco* sic dictam, qvæ & urbs *Damascen-*
orum vocatur 2. Cor. 11. 32. atqve urbs fuit laudatissima &
lætissima Jerem. 49. 25. Ex hujus *Damasci* i. e. *Syriæ Da-*
mascenæ Massa qvin unum qvoqve locum illustraremus, fa-
cere profectò non poteramus, ne scilicet caput hoc planè
insuper habere videremur; quanquam & aliud dubium ad
hoc ipsum præfaminis loco in antecessum sed paucis attrin-
gendum venit. Licet enim caput hoc xvii, prout titulus
habet, vaticinium contra *Syriam Damascenam* contineat,

Ee

non

non tamen Jstias contra illam tantum sed & contra *Israëlem* & *Affyrium*, eò quod hi populi domum Davidicam s. regnum Jhuda infestarunt, hic prophetat. Præprimis verò Syri & Israëlitæ hinc ad commune judicium conjunguntur, ut sciatur, hoc tantum Israëlitæ impiâ societate cum Syris adversus regnum Jhudæ initâ 2. Reg. 16. 7. profecisse, ut se eodem simul exitio involverent. Unde & Damasci ruinam Propheta per comparisonem cum ruina Israelis confirmat. Disertè enim v. 2. ait: *cessabit regnum à Damasco & à residuo Syriæ: erunt sicut gloria filiorum Israël*, q. d. non est cur Damasceni meliora sperent, cum Deus ne suis quidem Jfraëlitis amplius sit parciturus. Tres ergo capitis partes communiter constitui solent: Sicut enim Davidica domus s. regnum Jhudæ tres nuper hostes experta fuerat, nempe *Syros*, *Israëlitæ* & *Affyrios*; ita & præsens Massa tribus illis Jhudæorum hostibus portionem calamitatis prænunciat, quāquam à Syris Israëuitarum Sociis (quia Rex Syriæ confederationis hujus in ruinam regni Jhudæ Jsaï 7. v. i. 8. 2. Reg. 16. 7. fax & tuba fuit, Regemque Jisraelis in partes suas pertraxit) hoc Massa denominationem accepit. Nam I. parte Propheta *regno Syria* Damascenæ, & quidem (a) *urbi ejus principali* Damasco exitium prædicit v. 1. (β) *Regio* quoque *solio* prænunciat, quod *regnum* ab eo sit *cessaturum* v. 2. (γ) *regioni* vaticinatur vastationem, comparatam cum vastatione Jisraelis, cum dicitur: *& à residuo Syriæ; sicut gloria Israelis erunt.* ibid, II. *Regno Israël* & quidem (a) *parti ejus regni inter Jordanem & Arnonem fluvios*, scil. *Civitatibus Aroer derelictionem* v. 2. (β) *toti regno* Jisrael vastationem prædicit, quā non amplius quidā locus sic munitus in Ephraim relinqvendus v. 3. 9. cum dicitur: *cessabit munitio ab Ephraim* h. e. à regno Jisrael, cujus regia sedes Samaria in præcipua tribu Ephraim sita fuit. Item *gloria Jacobi* i. e. regia

regia dignitas Israelis *attenuabitur* v. 4. hujusq; annectitur tum *causam*, sc. idololatriam & DEI Salvatoris oblivionem v. 8. 10. tum *effectum* sc. repudiationem idolorum reditumq; ad Deum v. 7. 8. III. parte vaticinatur contra *Assyrium*, quem à multitudine copiarum describit v. 12. & fugam stragemq;ve ejus subitanam v. 13. 14. adjungit. Ex his v. omnibus unum nobis locum dubiumq; de *Aroër* & quidem ex v. 2. paucis exponere licebit, cum mensura Dissertationis hujusce amplior rem nobis commentationem non concedat. Cum enim v. 2. *Civitatum Aroër derelictarum* mentio fiat, quando dicitur: *Derelictæ* (erunt) *civitates Aroër* (&) *pro gregibus erunt, & cubabunt* (ibi) *neq; (erit) qui exterreat*, adeoque *Aroër* cum *Civitatibus* locetur in *Massa Damasci*, hinc dubium oritur & quæritur, *quænam sit Aroër cum Civitatibus?* Utrum sit illa *Aroër in terra Israëlita* interamni, ad *Arnonem* fluvium in sacris celeberrima; an v. sit *Aroër quædam Syriaca*? Et porro, si *Israëlitica*, quomodo illa in *Massa Damasci* potuerit locari? Si enim illa *Aroër Israëlita* ad *Arnonem* hîc intelligeretur, certè in *Massa Damasci* unà cum *Damasco* v. 1. nominata, & inter *Damascum* & reliquum *Syriæ* v. 3. designatum, non poneretur. Dubio hoc soluto sensus loci magis patebit, cui *usum* brevissimis annectemus.

§. 2. Tria hoc secundo versu nostro continentur 1. *Subjectum*, quod sunt *Aroër & Civitates ejus*, 2. *predicatum*, quod est: *derelictæ* sc. erunt. 3. *Effectus & signum* derelectionis quod est hoc: *& pro pecudibus erunt, & cubabunt ibi securè*. Nobis ex his unam modò quæstionem circa *subjectum* de *Aroër & Civitatibus ejus* jam propositam, evolvere licebit & placebit. Scilicet quæritur, quænam hæc sit *Aroër* & ubi danda? an in *terra Israëlita*, an verò *Syriaca*? Prius v. quàm nostram exponamus sententiam, variantes aliorum Interpretum

E e 2

tum

tum recenseri fas erit. Ex his quidam, uti versum capitis hujus secundum, ita & dubium vel quæstionem hanc prorsus neglexerunt ut *Sanctius*; alii vix tetigerunt, ut *Calvinus* & *B. Seb. Smidius*. Dum v. posterior in resolutione capitis hujus ait, alteram ejus partē contra regnum Israel, habere prophetiam specialem v. 2, contra partē regni trans Jordanem, deprehenditur ille per Aroer v. 2, intelligere Israeliticam regionem interamnem. Nonnulli paulo pluribus illam tangentes statuunt, Aroerem, cum in Massa Damalei ponatur ei; vastatio una cum Damasco prædicatur, Civitatem fuisse Damascenam s. regionem Syria, diversam planè ab Aroer Civitate Israelis ad Arnonem, sic dictam, quod esset arida instar deserti, in quo myrica crecunt. Ita *Wolfg. Musculus* in Comment. Jsaï. h. l. quem sequi videtur *Cornelius à Lapide* in Comment. Jsaï. h. l. ubi addit: Aroër Syris fuit talis, qualis Campinia Belgis. Uterque per vestigia Ebraeorum ductus creditur, ex quibus *Kimchi* & *Abarbenel* cum Chaldaeo per עיר ערער intelligunt עיר ערער i. e. urbem primariam Syriæ, sub qua erant oppida plura minora filiarum. Quidam verò ex illis ipsam intelligunt Damascum, quasi hæc à Propheta, etymon vocis spectante, propter desolationem sit Aroër vocata. Quæ sententia nec *Musculo* paulò antè citato displicuit. Vox enim Aroër, Ebraicè ערער si originem spectas, est à R. ער quæ in Piel per geminationem Radicalium habet ערער & significat diruit, depopulatus est, oravit: hinc ערער orbis, sterilis Gen. 15. 2. item ערער ערער myrica, Jerem. 17. 6. c. 48. 6. Alii, ut *B. Varenius*, dubii hîc esse videntur: nam primò quidem isp. 104. videbatur, inquit, commodum satis de Aroër ad Arnonem accipere; deinde verò p. seqv. hæc addit: Contedere tamen possumus Chaldaeo & Abarbeneli, & per Civitates Aroer intelligere primariam aliquam in Syria regno metropolin, sub qua plures erant urbes minores, sive ille tractus ad regnum Syria anti-

quum

quum pertinuerit, siue amplificatis per bella Regum limitibus, accesserit, ita ut illam Syrus tunc possederit &c.

S. 3. Pro dubio hoc tollendo dicimus (1.) negandam esse hanc consequentiam: Aroer cum civitatibus suis in Massa Damasci ponitur, iisque unà cum Damasco & reliquo Syriæ vastatio prænunciatur v. 2. & 3. Ergo Aroer est Syriaca non Israelitica, vel certè tunc temporis fuit ditionis Syriacæ. Siquidem etiam *Ephraim* h. e. regnum Israeliticum s. Samaritanum hoc capite & quidem sequente statim v. 3. ante regnum Damasci & reliquum Syriæ nominatur, adeoque totum Israelis regnum *munitionibus privandum* hic dicitur antequam regnum à Damasco cessaturum prædicatur. Sequeretur ergo & *Ephraim* fuisse regionem Syriæ, vel totum quoque regnum Israel à Syris tunc fuisse possessum; quod tamen oppidò falsum. Ergo & falsum, quod Aroer h. l. propterea civitas & regio Syriaca sit censenda, quod in Massa Damasci nominatur & *derelicta* dicitur (2.) Repetimus ex præfatione, quod hoc Massa tribus constet partibus, iisque 1. Syris 2. Israelitis 3. Assyriis pœna prædicatur; præcipuè v. Syri & Israelitæ, hætenus contra regnum Jhuda confœderati, ad commune Judicium in hoc Massa jungantur, & primò quidem *Israelis terra* nempe Aroer h. e. tractui illi Israelitico interamni *derelictio* v. 2. deinceps verò toti quoque regno *Israel* (quod aliàs regnum Ephraim & Samaritanum, à regia sede Samaria in tribu Ephraim, vocatur) vastatio prænunciatur v. 3. cum dicitur *cessabit munitio ab Ephraim* h. e. regnum Israel privabitur propugnaculis capta Samariâ. Proinde ratio dubii non obstat, quo minus Aroer hic de civitate & regione illa ad Arnonem fluvium in tribu Gad sit intelligenda, ita ut illa cum Civitatibus suis tanquam magna interamnis terræ pars supponatur pro toto tractu Israelitico inter Jardenem & Arnonem, qui olim Moabitarum regio fuit,

quibus illam Rex Emorrhæorum Sichon, cujus sedes in Cheschibon erat, eripuit, juxta Num. 21. 26. Deut. 4. 46. & ab hoc ad Jsraelitas & quidem ad tribum Ruben, Gad & dimidiam Menassis, tempore ingressus illorum in terram Canaan, transiit Num. 21. v. 23, 24. 25. c. 32. v. 33. 34. Accedit (3.) quod hæc Aroer Jsraelitica filias habuerit h. e. *minores civitates*, vicos ac pagos, quorum caput ipsa fuit, ceu disertè memoratur Judic 11. 26. filias inquam habuerit æquè ac Cheschibon in eadem terra interamni filias habere perhibetur ibidem & Num. 21. 25. Hæc quoq; Aroer cum regione duarum & dimidiæ tribuum per Assyrium Tiglat Pileser juxta 2. Reg. 15. 29. conf. 1. Chron. 6. 26. annis circiter viginti prius incolis exhausta suis, quàm cœteræ tribus à Schalman - Assare deportarentur, juxta 2. Reg. 17. 6. quo tempore Aroer ex parte cœpit derelinqui. Hæc deniq; civitas & regio Aroer in sacris est celeberrima, quod seqq. docent loca, Deut. 2. 36. c. 3. 13. c. 4. 48. Jhol. 13. 9. 16. Jud. 11. 26. 1. Sam. 30. 28. 2. Sam. 24. 5. 2. Reg. 10. 3. 1. Chron. 8. Jerem. 48. 19.

§. 4. Dices, per nostram de Aroër Jsraelitica sententiam turbari ordinem, & partes capituli hujus 17. à nobismet ipsis suprà in præfat. designatas, confundi: Si quidem Aroër v. 2. in parte prima capituli, quam Syris assignavimus, & quidem inter *Damascum* v. 1. & *reliquum Syriæ* v. 3. nominatum, memoratur: adeoq; sicut Damascus & reliquum Syriæ ad primam pertinet partem, quo Syriæ Damascenæ devastatio prædicitur: ita & Aroërem medio inter duo hæc loco positam ad illammet spectare, & proinde Damascenam esse, non verò Jsraeliticā, necessum esse. Sed Resp. (α) negando, per nostram de Aroër sententiam turbari ordinem & partes capituli confundi, ceu ex dicendis paulò post patebit. Interim (β) ad probationem minoris resp. negando consequentiam hanc: Aroër parte I. inter *Damascum* & *reliquum Syriæ*

Syria memoratur: Ergo ad primam capitis partem, qua
 Syriæ Damascenæ devastatio prædicitur, pertinet & proin-
 de Syriaca est. Aliàs enim de *Ephraim* quoque idem esset di-
 cendum, quia & hæc inter Damascum & residuum Syriæ
 ceu dictum, v. 3. nominatur, eiq; *cessatio munitionis* & deva-
 statio annunciat (γ) quod ordinem & partes capitis attinet,
 verum quidem est, caput hoc docendi causa nos in tres di-
 stinxisse partes, ut primam pænæ Syrorum 2. Israelita-
 rum (3.) Assyriorum assignaverimus; propterea tamen ver-
 ba Prophetæ de Aroer non sunt detorquenda, ita ut de alia
 Aroer, quàm quæ ad Arnonem in tribu Gad sita fuit, in-
 telligatur; sed potius hîc observandum, quod, uti olim Syri
 & Israëlitarum fuerunt conjuncti & quasi permixti in culpa &
 belli societate contra regnum Jhudæ initâ, vid. 2. Reg. 16. 5.
 Jsai. 7. 1. ita & Prophetæ eosdem hîc jungat & quasi per-
 misceat in annunciatione pænæ. Quod ut magis pateat,
 ordinem, quo Prophetæ in conjunctione annunciationis ex-
 cidii Syrorum & Israelitarum olim confœderatorum pro-
 cedit, paucis ob oculos ponemus; quo fine cum B. Varenio
 h. l. p. 104. præsupponimus, Prophetiam hanc esse publica-
 tam ante duarum tribuum cum dimidia deportationem,
 per Assyrium Tiglat-Pileserem factam, pauloq; ante ex
 2. Reg. 15. 29. & 1. Chron. 6. 26. citatam, imò & partialem
 hanc Israelitarum deportationem præsentî Massa tanquam
 futuram includi. Scilicet à *partiali Syria* pœna v. 1. descripta, si-
 ve prima Damalci oppugnatione, quam sub Rege suo Rezino
 passa fuit ab Assyrio Rege jam dicto (quem Achas Rex Jhu-
 dæ in auxilium contra Regem Jrael Pekach & Regem Sy-
 riæ Rezinum vocaverat, juxta 2. Reg. 16. 7. 9.) procedit Jsaias
 ad *partialem illam vastationem Regni Jrael*, qua illud quoad
 terras interamnes, à duabus & dimidia tribubus Jraeliti-
 cis possessas & sub nomine Civitatum Aroer hic intelletas,
 idem

idem Rex Assyrius TiglatPileser eâdem tœderis Jſraelitarum cum Syris initi occasione & eodem propemodum tempore sub Pekach Rege Iſrael, juxta 2. Reg. 15. 29. & 1. Chron. 6. 26. affixit, quæq; hic v. 2. designatur cum dicitur: *derelictæ Civitates Aroer erunt.* Ulterius ab hac *partiali* Jſraelis vaſtatione progreditur ad reliquarum ſub regno Ephraim ſ. Jſrael tribuum deportationem ſub Assyrio Schalman Aſſare juxta 2. Reg. 17. 6. factam, adeoq; ad *universalem* regni abolitionem, quæ v. 3. 4. 9. his indigitatur verbis: *Omunitio ceſſabit ab Ephraim: gloria Jacobi attenuabitur.* Et tandem à prædictione *totalis* regni Jſraelitici 1. Samaritani devaſtationis tranſit ad *totale* excidium regni *Damaſceni* & reſidui Syriæ, ſimile futurum excidio Jſraelitico, quod eodem v. 3. designatur, cum dicitur: *Regnum à Damaſco ceſſabit & à reſiduo Syriæ: ſicut gloria filiorum Iſrael erunt, dicit Dominus.* Unde & colligimus, (quod notandum) piagâ hâc tam Jſraeli, quam Damaſco per Tiglat Pileſer prioribus Achaſi Regis Jhudæ annis illatâ, & 2. Reg. 15. 29. & c. 6. 9. deſcriptâ, non abſolvi complementum hujus Maſſa Damaſci; ſed includi adhuc onus aliquod regni Damaſceni longè majus & poſt- Samaritanum: nam tria tantum in hiſtoria oppugnationis Damaſci per Assyrium factæ 2. Reg. 16. 9. referuntur, quod ſcil. Damaſcus ſit capta, habitatores ejus deportati & Rex Syriæ Rezin occiſus; excidium vero totale tunc Syriæ Damaſcenæ ab Assyrio illarum eſſe non dicitur; quod tamen hoc capite prædicitur futurum & quidem ſimile excidio Iſraëlis v. 3. Siqvidem poſt occiſum Regem manſit adhuc Aram vel Syrus, licet forma regiminis Syriæ fuerit mutata. Ut nihil nunc dicamus de ſeqq. Syriæ & Dominorum ejus & incolarum murorumq; mutationibus ac ruinis, ſub Babylonis, ſub Macedoniis &c. dehinc perpeſſis, quas ſcriptura non omnino tacet. Vid. Jerem. 49. à 23. ad 27. Sach. 9. 1. Conf. B. Varenius h. l. p. 102. Simile de Aroer judicium eſto. Cœtera, quæ moveri hîc dubia poſſent, ſpatio excluduntur §. 5.

6. 5. Ad usum loci quod attinet, quando Israelitis, *tractus Aroer* possessoribus, tanquam Syrorum in affligendo Iudæ regno sociis, hic conjunctim excidium & derelictio prænunciatur, ita ut loco hominum greges in civitatibus Aroer derelictis sint recubaturi, hinc (1.) discimus, quod iusto DEI iudicio societas culpæ inferat societatem poenæ, & quod sæpe habitationes hominum, iustos affligentium, gregibus & feris concedantur, pulsus hominibus iniquis: conf. Jsaï 13. 21. 22. Cumque hodie multum heu! multarum civitatum habitatores bestiis sint peiores, vulpibus astutiores, lupis erga proximum rapaciores & iniquiores, leonibus crudeliores &c. adeoque satius esset, civibus abjectis aulas converti in caulas, nisi DEUS misericordiæ propter aliquos pietatis & justitiæ cultores locum relinqueret, proinde (2.) admonemur, ut correctis moribus tam perverfis, ad immensam DEI misericordiam confugiamus eique nos & nostra propter Servatorem nostrum conservanda piè commendemus. Neque (3.) sic solatio in persecutionibus destituemur: quamvis enim omnes astuti, rapaces & iniqui ad nos perdendos societatem ineant; Dominus tamen facile nos ex faucibus ipsorum erepturus, rapacesque & iniquos è medio cum Aroeris habitatoribus est sublaturus.

LOC. XIII. JSAI XVIII. v. 2. & 7.

De

*Gente distracta, expilata & terribili, eaq. DEO ex parte
in munus ad locum nominis ejus
adducenda.*

Massa Damascenum sequitur aliud vaticinium, capite XVIII comprehensum, quod neque titulum *Massa* habet præfixum, neque gentem, cui inscribitur, clarè satis expressam, adeoque magnis dissensionibus est obnoxium. Non tamen temerè hic titulus *Massa* omissus putetur: siquidem scopus vaticinii hujus non est (uti vulgo statuitur) genti sive terræ, cui vaticinium inscribitur, *exiciale onus* prænunciare, quale quid vocabulo *Massa*, præcedentibus & seqq. vaticiniis præfixo, indigitatur: unde nec primordiale capituli hujus voculam, *מַסָּא* per se cum aliis Interpretibus; sed per particulam vocantis vel acclamantis, quomodo & alibi accipitur. (conf. Jsaï. 55. 1. Sach. 2. 6.) reddendam esse putamus; sed scopus est gloriam defendendæ Zizonis, tanquam loci nominis divini, DEO sine præsidio gentis Cusch, cui dicitur *מַסָּא* quæque expeditam succurrendi Iudæis & Israelitarum reliquiis misere distractis facultatem, missis

Ffa

ad

ad eosdem legatis & ostentatis jam vexillis, jactabat v. 2. & 3. & cui adeo regnum Jhudæ seposita in DEUM fiducia confidebat (vid cap. seq. 20. v. 5. 6.) vindicare, jactantiamq. gentium redarguere. Unde nec vaticinium hoc cum *B. Varenio* in princip. Comm. ad hoc cap. p. 113. appellare nobis *Massa Cusch* placebit; quanquam per ejusdem vestigia jam ducti (cum nondum satis, uti nunc, vaticinii hujus argumentum perpendissemus) idem hoc vaticinium in frontispicio sequentis XII. Dissertationis, quia prius illa quam præsens est typis expressa & ventilata, *Massa Cusch* appellavimus. Neque illud cum *B. Seb. Smidio* dispecimus in partem tum *comminatoriam*, qua genti Cusch calamitas, tum in *Evangelicam*, qua genti eidem *felicitas* prænunciatur; sed existimamus, ex jam dictis non obscurum esse, quod concio Prophetæ in hoc capite sit *elenctica*, qua terræ Cusch, præsidium distractæ gentis Jhudaicæ sibi arrogantis, jactantia redarguitur. Præmittitur autem (1.) gentis redarguendæ *acclamatio & descriptio* v. 1. 2. quam (2.) sequitur ipsa *redargutio*, cujus (a) *Objectum* & (b) *fundamentum* occurrit. Ad (a) *Objectum* redargutionis pertinet (1.) gentis illius, ad quam nuncii à terrâ Cusch mittuntur descriptio contemptu plena, quippe quæ Jhudæi dicuntur gens *distracta, expilata* &c. (2.) expeditæ juvandi facultatis & vexillorum hoc sine in montibus offensorum jactantia v. 2 & 3. collat, cum seq. v. 7. (b) *Redargutionis fundamentum* est *gubernatio divina*, circa defensionem Jhudaicæ gentis sic distractæ occupata, quæ promittitur dicto Domini v. 4. & comprehendit duos tum *actus* tum *effectus*. Ad actus pertinent verba v. 4. quibus dicitur DEUS *quiescere* (respectu scilicet modi executionis) sine armorum strepitu, *acturus*, & de sede quasi sua *prospiculus*, ita ut respectu hostium Zïonis, nempe Assyriorum, sicut *actus* planè *ficus*; at respectu Zïonis sicut *rorida nubes* in æstu messis sit *futurus* v. 4. *Effectus* autem respectu hostium Zïonis est hic, quod *massem* ipsorum letalem s. supplicum *sicut* *actus* omnino *ficus* sic *acceleraturus*, v. 5. 6. Respectu Zïonis verò, quod *montem Zïonis* tanquam *locum nominis sui* etiam sine præsidio gentis Cusch sit *servaturus*, ita ut illuc ex ipso etiam *populo* sic *distractio* quidam in munus Deo sint adducendi. Ex his verò omnibus, quam maximè controversis, duo præcipuè nobis disquirere sed paucissimis, per exiguam dissertationis hujus mensuram, licebit, quæ uno quasi loco includemus. *Primum* est de *subiecto*, scil. *gente distracta* &c. in v. 2. *Secundum* est de *predicatione* in v. 7. quo *gens hæc distracta* dicitur ad *locum nominis DEI* adducenda.

S. 2. Ad

2. Ad quæst. I. de gente *distracta & expilata*, ad quam leves ire nuncii jubentur, *quænam illa sit?* nonnulli cum *Brenio & P. Seb. Swidio* respondent, esse ipsam gentem illam, cui ab initio cap. dicitur *וְהָיָה אֲרָץ מִצְרַיִם* quæque *מִצְרַיִם* i. e. ad vel circum flumina *Euschi* habitat; ast *ablegatorem nunciorum esse Prophetam*, qui dum promulgat Prophetiam nuncios sibi attribuit, ad quos dicit: *Ite leves nuncii &c.* unde & verba hæc præterita: *distracta, expilata &c.* prophetice intelligunt, q. d. ite ad distrahendam, vel ite & annunciate ipsi, quod distrahenda sit. Alii vero Interpretes cum *Ebrais & Hieronymo* statuunt, gentem hanc esse *Jhudæam* cum respectu ad deportationem tribuum & dispersionem reliquiarum, ut ita sit alia gens, quæ veloces mittit nuncios, & alia, ad quam illi veloces nuncii mittuntur. Hos sequitur *Vatablus* ita vertens: *quæ mittit legatos per mare duendo: ite veloces nuncii ad gentem &c.* Ex qua versione patet, hos Interpretes hic admittere ellipsin vocis *וְהָיָה* i. e. *duendo*. Subscribit *Tromellius*, neque displicet *Sanctio*. Consensit quoad gentem *B. Varenius* h. l. p. 123. Eandem quoque interpretationem nos præferendam esse putamus. Nam (1.) *Tex* tui illa conveniens est, adeoq; ex evidenti orationis in eodem versu sequela sine subjecti mutatione, imo ex mentione *mittentium* ipsorumq; *missorum* probatur, ut ita neq; gens fuerit tacenda, ad quam illi *וְהָיָה* i. e. *legati* erant mittendi, neque necessum fuerit fingere ablegatorem Prophetam: dicitur enim clarè satis: *beus terra, quæ mittit legatos per mare & in navibus junceis super faciem aquarum, ite leves nuncii ad gentem &c.* Neque hic ellipsin vocis *וְהָיָה* i. e. *duendo* temerè admittimus, neque insuetum quid scripturæ statuimus; siquidem, similem, si non eandem, verbi *duendi* ellipsin alibi scriptura admittit, vid. *Ps.* 27. 8. *Ps.* 105. 14. 15. *Act.* 7. 31. 32. Neq; tantum in orationis, sed & (2.) in accentuationis sequelâ fundatur, quæ requirit, ut orator ad legatos veloces post accentum Regem *Segolta* v. 2. *וְהָיָה* h. e. *super faciem aquarum* dicendo *וְהָיָה* ite &c. non sit alius, quam qui proximè ante *Segolta* eodem versu ut ablegator nunciorum per mare designatur. (3.) fundatur in ipsa gentis *ihudæ* descriptione, ad quam leves ire nuncii jubentur: neque enim ad aliam quam *Jisraelis* gentem descriptio hæc applicari rectius potest: erant enim *Jhudæi* cum respectu ad deportationem tum duarum & dimidiæ, tum reliquarum tribuum & reliquiarum dispersionem, in illo planè statu, in quo gens illa ponitur, ad quam leves nuncii mittuntur.

Sic iterum cathedram, SCHERPINGI, scandere gestis;
Doctrinamq; tuam sedulitate probas!
Sumis onus doctum, retegens quod clara *Damascus*,
Olim gestavit flebile Vatis *onus*.
Perge tuos humeros docto exercere labore,
Sic si crescat *onus*, mox tibi crescet *honor*.

Boni omnis ergo LMq. appos.

JOHANNES MAURICIUS POLTZIUS, SS. Th. D.
& adD. Joh. & S. Spir. Pastor.

SCHERPINGI, qua prole parens, si rite recordor,
Gratatus sibi saepe domi spe totus alacris,
Totus & Amelio firmatus vate, futurum,
Ut Musis traheretur humo: jam, sedule fili,
Jam laudabiliter, tot testibus, incipis orbe
Surgere, jam mea tu praesagia, jam quoque patris
Imples parte fidem, dum Praeside nixus acuto
Et cathedram, philomuse, subis, & discutis arte,
Theologiā quicquid memorabile, quicquid avitum,
Qvos populis pius augur ibi populatibus olim
Annuit interitus; o augustissima coepta,
Qualia Diis, & qualia Dii tibi porro secudent,
Quæq; Rosæ sacer Accipiter, tibi regula rebus,
Provehat, imò potens, post Numina, provehet ultrâ;
Ut tantis tu ductibus heic, ut palmes in æstu,
Cœlo liber eas, ut fructus participet dein
Tam frugi pater, & nati gravis incremento;
Scilicet acceptis ut patre datore triumphæ,
Sic acceptorum, ne negliges, nate, parentem
Exhilarare lucris: ea gloria sola Studentum,
Hæc iter ad Divos & pura perennia monstrans.

gratul. f.

GEORGIUS Amsel/ J. U. D.
Comes Palatinus Cæsar.

—(O)—

mittuntur. Verè erant 1. *disper-*
gviis dispersi 2. *expilati* i. e. pe-
aliàs essent (3.) *formidabiles* i. e.
ceptionem terribilis Ps. 76. 8.
 gens Deum habuit propitium,
inavis venerabiles, ob veterum
 enim hic filum tenemur. Tanc
 22. & 24. ubi disertè etiam g
vastatus. Ut proinde mirari
 in Comment. h. l. p. 161. 162. scri
omni textus fundamento gentem

S. 3. Restat *predicatum*
hac distracta gens ex parte in
moniem Zìjon, adducenda B. Smi
 sic exponit, quod *Evangelium*
fructus ibi suos sit laturum,
res habeamus Act. 8. Nos. v. per
 respectu *Jhudaicam*, circa p
gente munus DEO sit adducen
adducenda ? Prius quidem cor
 in Bibl. & *Luthero* in Germ. V
 per particulam *Q* a, quæ in poste
 titur; in priori omittitur, h. m.
 a *populo distracto, expilato &*
consentq; hic ellipsin *ta* *Q* dari
 ex posteriori *Q* i. e. a *popo*
consentur, quæ ipsi uomet *populu*
 talis simplicior videtur: in *com*
um Q i. e. *iste distractus, &*
Q i. e. *iste*, quod repetendum ex præc
 gnificetur, non omnes quidem
 ex parte hunc populum *Jhuda*
 iri. Pro: quæ interpretatione mi
commoditas sensus (3.) pa
 quæ afferri ad huc

is tribubus deportati, reli-
 aulti misereque nudati; utq
 er de voce *וְיָרָא* quoad ac
 1. 5.) quia, quo tempore hæc
 populis terrori fuit; vel si
 majestatem &c. Abrumpere
 matur interpretatio ex 42
 dicitur *populus direptus* ac
 noverit B. Seb. Smidium, ut
 Christianos quosdam sine
 cere *Jhudaicam*.

videndum ex v. 7. quod scil,
 a *locum nominis ejus, nempe*
 nitens suâ, paulò antè relatâ,
 b f. *Ethiopes perventurum*
 s in *Eunucho Regine Canda-*
 tam intelligentes certo cum
 quærimus, utrum ab hac
 ns ipsa in munus sit DEO
 retatio habet, quæ *Varabla*
 que probari quidam putant
 ci *Q* i. e. *populo*, præmit-
 e *deferetur munus Domino*
 minis ejus, *moniem Zìjon,*
 & supplendam esse particulâ
 rior sine ellipsi interpretatio
 hoc *futurum*, adeoque versio
 etur *munus DEO exercitu-*
 po *terribili* (adducetur mu-
 tur v. hic *Q* i. e. *ex f. de*, ut si
 altos conversum iri, adeoq;
 m DEO in munus adductum
 textus, cui insistendum (1.)
 2. 16. locus Coetera
 loci, angustia

